

ОСОБИСТІСНА АВТОНОМІЯ ЯК КЛЮЧОВА ОЗНАКА САМОДЕТЕРМІНАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Чайка Г.В.

Останні десятиріччя в психологічній науці піднялася дискусія щодо поняття «особистісна автономія», яка розуміється як особистісна незалежність у думках, діях, вчинках. Особливо глибоко ця тема дискутується в рамках теорії самодетермінації, запропонованої Е.Десі та Р.Ріаном. У контексті такого підходу самодетермінація, або автономія розглядається як відчуття і реалізація свободи вибору людиною способу поведінки і існування в світі незалежно від сил зовнішнього оточення і внутрішньо-особистісних процесів, що впливають на неї.

Поняття особистісної автономії за своєю етимологією означає, що особистість орієнтується на власний закон розвитку. М.К.Мамардашвили [5] розуміє автономію як щось, вироблене на своїх власних підставах, що є саме для себе підставою.

Особистісна автономія описує механізми саморегуляції та самодетермінації особистості, які реалізуються у вигляді усвідомленого вибору способу дій і враховують як внутрішні прагнення, так і зовнішні умови життя людини. Особистісна автономія означає вибір поведінки на основі власних внутрішніх критеріїв. При цьому прояви особистісної автономії слід відрізнити від сліпого наслідування внутрішньому імпульсу або бажанням людини, яке далеко не завжди призводить до позитивного для розвитку особистості результату. Особистісна автономія розглядається як інтеріоризувати форма зовнішньої регуляції, що стала саморегуляцією і придбала якісно іншу форму. [2].

«Бути автономним - означає діяти в злагоді з власним Я, відчувати себе вільним і довільним в своїх діях. Будучи автономними, люди повністю бажають

робити те, що вони роблять, і вони роблять це з почуттям інтересу і залучення. Їх дії випливають з їх власного справжнього відчуття самих себе, таким чином, вони автентичні. Навпаки: бути під контролем означає діяти під тиском. У ситуації контролю люди діють без почуття особистого залучення, їх поведінка не виражає їх Я. У цих умовах людей можна назвати відчуженими. Питання автономії і автентичності та їх протилежності - контролю і відчуження - відносяться до всіх аспектів життя » [3, с. 2].

Самодетермінацію і рівень автономії потрібно розглядати в контексті процесу розвитку. Рівень самодетермінації людини залежить від тієї обстановки, в якій вона виховувалася в дитинстві. Оптимальний розвиток можливий тільки при наданні дитині максимальної свободи дослідження світу. Розвиток регуляції поведінки йде в напрямку від повної залежності від зовнішніх сил до внутрішньої автономної саморегуляції. І. Бех [1] описує автономію і самостійність як результат розгорнутої соціалізації та освоєння соціального досвіду в юнацькому віці. Особлива роль у цьому процесі належить особистісним цінностям як відображенню внутрішнього сенсу особистості. Ю. Лановенко [4] зазначає, що юнак повинен відчути свою автономію, щоб уміти брати відповідальність за свої рішення.

Список використаних джерел

1. Бех І. Виховання особистості : підручник / І. Бех. – К. : Либідь, 2008. – 848 с.
2. Дергачева О.Е. Личностная автономия как составляющая личностного потенциала / О.Е. Дергачева, Д.А. Леонтьев / в книге: Личностный потенциал: структура и диагностика / Под ред. Д.А. Леонтьева – Москва: ; Смысл, 2011 – 680 с.
3. Корчікова І. Передумови формування особистісної автономії у молодшому шкільному та підлітковому віці / І. Корчікова // Вісник Інституту розвитку дитини. Сер. : Філософія, педагогіка, психологія. - 2014. - Вип. 35. - С. 145-151
4. Лановенко Ю. Екзистенціальний зміст суб'єктивного аспекту юнацької кризи / Ю. Лановенко // Соціальна психологія : Український науковий журнал. – 09/ 2006. – № 5. – С. 81-93.
5. Мамардашвили М.К. Философия и свобода / М.К. Мамардашвили // Мой опыт нетипичен. – СПб.: Азбука, 2000. – С. 246–257